

Bericht uit Brussel, een stad onder terreurdreiging

KRISTEL BEYENS^a

Panopticon, 37 (1), 1-8
© 2016 Maklu | ISSN 0771-1409 | Januari 2016

^a Hoogleraar, onderzoeksgroep Crime & Society (CRiS), Vakgroep Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: kristel.beyens@vub.ac.be).

Hopelijk is het stof al wat gaan liggen als dit editoriaal wordt gepubliceerd, maar ik schrijf het terwijl Brussel beeft na de terroristische aanslagen in Parijs op vrijdagavond 13 november 2015. Op zeven verschillende plaatsen in Parijs hebben zelfmoordterroristen zichzelf opgeblazen of zijn wild in het rond beginnen schieten in restaurants, bars, tijdens een optreden van de Amerikaanse rockgroep Eagles of Death Metal in het muziektheater Bataclan en in het Stade De France.

Op één avond komen meer dan 130 onschuldige burgers om bij de minutieus voorbereide aanslagen. Snel daarna wordt duidelijk dat deze tot stand zijn gekomen met medewerking van terreurverdachten die eerder gekend waren bij de Belgische veiligheidsdiensten en afkomstig zijn uit Sint-Jans-Molenbeek. De blik wordt snel gericht op Abdelhamid ABAAOUD, zoon van een kruidenier uit Molenbeek, die eveneens wordt gezien als het brein achter de mislukte aanslagen in Verviers. In juli 2015 is hij nog bij verstek tot 20 jaar cel veroordeeld op het grote Brusselse Syriëproces, waar 31 verdachten terecht stonden. Nu blijkt hij ook de aanslagen in Parijs mee te hebben georganiseerd. Twee van de Belgische terroristen die zichzelf op 13 november opbliezen, Bilal HAFDI en Brahim ABDESLAM, blijken vrienden van hem te zijn. Abdelhamid ABAAOUD komt enkele dagen na de aanslag, op 18 november, om bij een raid van de politie in Saint-Denis.

Naar aanleiding van de link van de aanslagen in Parijs met Molenbeek worden ook in ons land aanslagen gevreesd. Op basis van een evaluatie van het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD) wordt Brussel op zaterdag 21 november 2015 onder het hoogste niveau van terreurdreiging geplaatst, en dit aanvankelijk tot zondag 22 november. Dreigingsniveau vier wordt afgekondigd, wat wil zeggen dat de mogelijkheid voor een aanslag ingeschat wordt als *ernstig en zeer nabij*. Zondagavond wordt aangekondigd dat dit hoogste dreigingsniveau verlengd wordt tot het einde van de week. Dit heeft tot gevolg dat alle Brusselse scholen en universiteiten gesloten worden, dat het metroverkeer volledig lam gelegd blijft, dat er geen activiteiten mogen plaatsgrijpen waar mensen zich verzamelen. Cultuurtempels en cinema's sluiten hun deuren, winkels blijven dicht of zijn leeg. Mensen blijven braaf binnen, op straat zijn er amper voetgangers, fietsers of auto's te zien. Indien ik me op straat begeef, ontmoet ik hier en daar een verdwaalde toerist. Maar vooral militairen en politiemensen nemen het straatbeeld in. Brussel is een bezette stad. Brussel is daarmee ook een stad zonder verkeer en zonder files, die enkel wordt opgeschrikt door regelmatige maar indringende sirenes van politiewagens die door de straten scheuren en helikopters

die rondcirkelen. Huizen worden binnen gevallen en doorzocht. Angst giert door de stad. Dit is ongezien.

Politici manen de bevolking aan om voorzichtig te zijn en alle mogelijke gevaarlijke plaatsen te mijden. Brussel en vooral Molenbeek zijn ondertussen uitgegroeid tot symbolen van terreurhaarden. Er is een nooit geziene machtsontplooiing en bevestiging van de staatsautoriteit door de massale inzet van militair materiaal en leger. De militarisering van het straatbeeld is een feit. Men geraakt het er niet over eens of al dat militaire machtsvertoon en blauw op straat de angsten versterkt dan wel sust. Het is een paradox dat veiligheidsmaatregelen geruststelling beloven, maar in feite angst aanzwengelen.

Hoe lang kan deze noodtoestand blijven duren?

Na een paar dagen treedt de vermoeidheid bij politici en veiligheidsdiensten echter in. Scholen gaan terug open op woensdag 25 november en zonder duidelijke reden wordt vroeger dan oorspronkelijk gepland op donderdag 26 november aangekondigd dat het terreurniveau weer verlaagd wordt van vier naar drie: de dreiging is nog *ernstig en mogelijk en waarschijnlijk*, maar niet langer *zeer ernstig en zeer nabij*. Een hele stad is dagenlang lam gelegd om een spreekwoordelijke speld in een hooiberg te zoeken. Tot nader order tevergeefs, want bij redactie van dit stuk is Salah ABDESLAM, het zogenaamde meesterbrein achter de aanslagen in Parijs en ondertussen de meest gezochte man van België, ondanks alle huiszoekingen in het Brusselse, nog steeds niet gevat. Dreigingsniveau drie is nog altijd hoog, stelt Minister van Binnenlandse Zaken JAMBON. We moeten waakzaam blijven en ook militairen blijven zichtbaar in het straatbeeld.¹

Maar de middenstand regeert (opnieuw) het land (vrij naar Luc DE Vos). Er duiken berichten op over een geschatte economische schade van 51,7 miljoen euro per dag dat het dreigingsniveau gold.² De economie moet weer draaien en de Brusselse winterpretkerstmarkt gaat van start, wel met verhoogde beveiliging. Op vrijdagochtend 27 november word ik opnieuw wakker in een stad met files, waar het normale leven zich ogenschijnlijk herneemt. Schoolpoorten worden wel nog bewaakt en een bijzonder veiligheidsregime wordt in de scholen ingevoerd, met schrapping van alle randactiviteiten. Leerlingen mogen overdag niet langer de school verlaten en moeten hun middagmaal opeengepakt in een overvolle turnzaal verorberen. Jongeren die de school durven te verlaten via een andere weg dan de hoofdingang worden zonder pardon door de politie opgepakt.³ Aan de universiteit staat een militair voertuig, met in de buurt twee keuvelende militairen. De dagen erna zal ik op verschillende plaatsen in de stad groepjes militairen en politiemensen samen zien klitten.

FRAMING

Berichtgeving en sociale media spelen vandaag een steeds belangrijkere rol in het voorstellen van gebeurtenissen. Van bij aanvang van de terreurdreiging wordt druk getwitterd, journalisten draaien volop overuren, extra nieuwsuitzendingen en informatieprogramma's worden de ether in gegooid en het herhalen van steeds dezelfde boodschap van terreurdreiging en van gevaar mist zijn effect niet. Mensen wordt gevraagd in interviews te vertellen hoe bang ze zich voelen, pendelaars willen tijdens terreurdreiging vier niet naar Brussel komen werken en buschauffeurs van de Lijn spinnen garen bij deze toestand door € 50 per dag bibbergeld te vragen – en te krijgen! – om in Brussel te komen werken.

¹ Hierbij moet wel vermeld worden dat reeds na de vrijdelde aanslag in Verviers in januari 2015 op verschillende punten in Brussel militairen de wacht houden.

² <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/economie/1.2508462>, geraadpleegd op 29 november 2015.

³ Persoonlijke communicatie met leerling.

Hoewel ik bij de afkondiging van terreurdreiging vier aan de radio en het tv-scherm zit gekluisterd om het nieuws op de voet te volgen, beslis ik snel om mijn mediaconsumptie drastisch te verminderen. Dit veroorzaakt te veel innerlijke onrust. Ik beslis om de beelden en de bangmakerij zo veel mogelijk weg te filteren. Maar toch schudt dit een mens door elkaar. Wonend in Brussel krijg ik emotionele grootouders aan de lijn die 's nachts wakker liggen uit ongerustheid over hun kleinkind. De beelden van een bezette stad gaan de wereld rond en bezorgde berichten van buitenlandse collega's en vrienden, die me sterkte toewensen in deze barre tijden, dwarrelen binnen. Zij vragen of alles OK is, ik stel hen gerust. De concepten oorlog, terreur en de beelden van het leger in de stad, van gemaskerde militairen met geweren in de hand roepen angst en onzekerheid op bij iedereen, en blijkbaar in het bijzonder bij wie niet in Brussel woont.

Media geven publiekelijk betekenis aan fenomenen en doen aan *framing* door het selectieve gebruik van talige symbolen en gecondenseerde beelden. Vooral terugkerende beelden zijn krachtige betekenisgevers en sterker dan woorden (BRANTS, 2013). Ook IS heeft dat goed begrepen. Denk maar aan steeds dezelfde beelden van IS-strijders met de zwarte vlaggen, wapperende haren en zwarte kleren, voortstormend op Amerikaanse 4 x 4 wagens. De idee van kracht, masculiniteit, jeugdigheid, macht en onoverwinnelijkheid worden hiermee gesuggereerd.

Ook de terreurdreiging in Brussel is voorwerp van *framing*, zowel talig als met beelden. We worden constant op de hoogte gehouden van de situatie en de noodmaatregelen die worden afgekondigd. De ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie functioneren de klok rond en moeten mee alle bijkomende nieuwsprogramma's vullen. PERMENTIER (2015) wijst erop hoezeer woorden onze werkelijkheidsbeleving kleuren. Hij berekent dat op een gemiddelde dag in de week van de hoogste terreurdreiging de woorden *oorlog*, *gevaar*, *strijd*, *vijand*, *terreur*, en *geweld* samen in 274 Vlaamse krantenartikelen voorkwamen. Precies een jaar geleden waren dat er 185. Twee jaar geleden 78. Dit is veelzeggend.

In de rand van de verslaggeving geven enkele kunstenaars opmerkelijke commentaren bij de gebeurtenissen en vooral bij de wijze waarop ze worden verbeeld. Fotograaf Jimmy KETS onthult op magistrale wijze hoe hij beelden van het Brusselse straatbeeld kan manipuleren, afhankelijk van de stand van de lens⁴. Dreiging wordt geëvoceerd door een legertank op de voorgrond van onderuit te kaderen, met het Centraal Station op de achtergrond. Daar stelt hij een breedbeeld van de legertank op afstand tegenover, dat de omvang van het vehikel ten opzichte van de omringende gebouwen minimaliseert. Het eerste beeld is duidelijk veel afschrikwekkender dan het tweede. Legertanks in het straatbeeld als iconische beelden voor deze periode in Brussel. Een andere truc die hij toont is hoe hij de Nieuwstraat fotografeert vanuit middenaanzicht om te tonen dat er toch wel volk op straat is. Hiermee suggereert hij dat het allemaal nog wel meevalt met de bange burger die de straat niet op durft. De fotograaf leert ons echter dat een telelens alles vervlakt en dat mensen kunnen worden samengepakt in één beeld, waardoor de drukte in de straat wordt geëvoceerd. We zien een andere foto van eenzelfde deel van de Nieuwstraat, nu gefotografeerd vanaf de zijkant, ... leeg. Het verschil kan niet groter zijn.

KAMAGURKA gaat in zijn gekende surrealistische stijl aan de slag met het absurde en arbitraire van de grenzen van de terreurdreiging.⁵ Hij filmt aan de grens van Sint-Pieters-Leeuw, waar de terreurdreiging stopt: aan de linkerkant is er dreigingsniveau vier, aan de rechterkant niveau drie. Hij vraagt aan een bewoonster of ze een verschil voelt. Het regent aan bei-

⁴ Canvas, De Afspraak, 23 november 2015, <http://www.canvas.be/door-de-lens-van/door-de-lens-van-jimmy-kets-rust-in-brussel> (geraadpleegd op 27 november).

⁵ Canvas, De afspraak, Het dreigingsniveau 's door de ogen van KAMAGURKA, <http://www.canvas.be/video/kamagurka/2015/de-dreigingsniveau-s-door-de-ogen-van-kamagurka>, geraadpleegd op 29 november 2015.

de kanten even hard, zegt ze ... KAMAGURKA geeft een interessante definitie van angst: angst is terreur voelen, ook als er geen terreur is. De vraag is dan ook: hoe reëel is het gevaar? En vooral: hoe reëel wordt het ingeschat en beleefd?

GEVAREN, RISICO'S, ONZEKERHEID EN ANGST

De kans om te sterven in een verkeersongeval op een doordeweekse dag blijft nog altijd veel groter dan het risico dat we opgeblazen worden door een geradicaliseerde jihadistrijder. DE GRAUWE (2015) berekent dat er sinds de aanslag in Parijs in Frankrijk en België samen ongeveer 187 mensen in verkeersongevallen zijn overleden, 57 meer dan in Parijs op 13 november. Per dag komen dus in beide landen samen ongeveer 11 doden om in het moordende verkeer. Dit risico om te sterven belet ons echter niet om elke dag massaal in de auto of het vliegtuig te stappen. Het staat in schril contrast met de inschatting en beleving van het terrorismegevaar, dat velen nu zo beangstigt. De confrontatie met het vreemde, het bevreemdende, het ongrijpbare en vooral onvoorspelbare boezemt een al even ongrijpbare angst in. Deze angst wordt versterkt door de concretisering van het gevaar. Na de beelden van de materiële ravage van de aanslagen komen ook slachtoffers aan woord, die vertellen over de vreselijke angsten die ze hebben doorstaan op het moment van de beschietingen, oog in oog met de moordenaars. Op internet worden opnames gepost, waar de geweschoten in real time zijn te horen.

De hedendaagse burger en zeker de stedeling moet elke dag opnieuw leren leven met de complexiteit van de laatmoderne samenleving, waar de risico's al lang het lokale niveau overstijgen. Dertig jaar geleden lanceerde Ulrich BECK (1986) voor het eerst het concept risicosamenleving, waarmee hij erop wees dat deze samenleving geconfronteerd wordt met nieuwe risico's, die onberekenbaar zijn, noch in tijd, noch in ruimte en daardoor ook niet-verzekeraar. We kunnen ons niet langer afsluiten van de risico's op wereldschaal, die o.a. voortgebracht worden door het ingrijpen van de mens in de natuur, ongelijkheid op wereldschaal, geglobaliseerde ideologische en religieuze tegenstellingen, die niet ophouden aan de landsgrenzen. De niet meer te stoppen stroom van vluchtelingen naar Europa sinds deze zomer was al een indringende voorbode, maar vandaag staat een conflict, dat aanvankelijk in het Midden-Oosten werd uitgevochten en waarvan we dachten dat het een ver van ons bed show was, letterlijk voor onze deur. Geen ontsnappen meer aan ...

DE GRAUWE (2015) maakt een interessant onderscheid tussen risico en onzekerheid. Voortbouwend op de econoom KNIGHT (1964) definieert hij risico als een '*known unknown*', een gekende ongekende. Voorbeelden hiervan zijn het risico om te sterven in een verkeersongeval of om te sterven tout court. Levensverwachting bijvoorbeeld kan berekend worden, net zoals berekend kan worden dat volgend jaar ongeveer 800 mensen in België, oftewel gemiddeld ongeveer 7 op 100.000 in het verkeer zullen sterven (DE GRAUWE, 2015). Het is een risico dat onzekerheid creëert, maar dat vatbaar is. Onzekerheid, in de betekenis van een '*unknown unknown*', een ongekende ongekende, zoals een terroristische aanval, kan echter niet gevat worden door middel van waarschijnlijkheidsrekening. Het kan wel heel veel doden in een klap veroorzaken. Dit soort onvoorspelbare onzekerheid, die onberekenbaar is in tijd en in ruimte, is niet verzekeraar (cf. BECK's voortgebrachte risico's) en is daarom meer angstaanjagend. Het roept ook bij politici een veel grotere *sense of urgency* op.

Kenmerkend voor de risicomaatschappij zijn dus de niet-beheersbare, niet-verzekerbare risico's, die leiden tot een sterke onzekerheid en ook stijgende vraag naar veiligheid.

DUE PROCESS VERSUS CRIME CONTROL

Het is nu nog te vroeg om al onderbouwde analyses te maken van de reacties van het beleid op deze gebeurtenissen, maar als criminoloog is het onmogelijk om er niet stil bij te staan.⁶ Er kunnen vragen gesteld worden over de mate waarin de aangekondigde maatregelen juist, terecht, (dis)proportioneel of effectief zijn in de langetermijnstrijd tegen radicalisering en de mondiale terreurdreiging. Aas (2013: 116) wijst erop dat de risicomaatschappij wordt gekenmerkt door een trend naar steeds meer 'securization', en gericht is op het mobiliseren van 'politics of fear', waar sociale relaties worden gestructureerd op basis van wantrouwen. Dit gaat gepaard met de groeiende vraag naar criminalisering en penalisering van gedragingen en het nemen van *precautionary measures*. De vraag naar de limieten van beveiliging en de verhouding van beveiliging enerzijds versus de bescherming van de verdachte en de privacy van de burger anderzijds dringt zich vandaag meer dan ooit op. Onder druk van de terreurdreiging zijn mensen immers gemakkelijker bereid om veel van hun vrijheid en privacy op te geven ten voordele van verregaande beveiligingsmaatregelen. Het valt af te wachten hoe deze verhoudingen zullen verschuiven in de toekomst.

Een eerste tegengeluid tegen de afkondigde maatregelen van de regering komt van onderzoeksrechter Karl VAN CAUWENBERGHE (2015) in een opiniestuk in De Standaard van 23 november, waar hij opkomt voor de fundamentele rechten en vrijheden van de democratische rechtsstaat en pleit voor het behoud van de tussenkomst van een rechter. De mogelijkheid invoeren om een verdachte gedurende 72 uren van zijn vrijheid te beroven zonder enige rechterlijke controle op basis van beweerde aanwijzingen van terroristische misdrijven, kan ertoe leiden dat veel mensen gedurende drie dagen in een politieel belanden en nadien moeten worden vrijgelaten bij gebrek aan voldoende aanwijzingen om een aanhoudingsbevel af te leveren. Het opsluiten van iemand in een politieel gedurende drie dagen is een zeer ingrijpende vrijheidsberovende maatregel. De strafbaarstelling van verheerlijking van terrorisme, in de zin dat men terroristische misdrijven 'goedkeurt, poogt te rechtvaardigen of schromelijk minimaliseert' wordt voorgesteld. Dit staat op gespannen voet met de vrijheid van meningsuiting en past in een shift van een *post-crime* naar een '*pre-crime society*' (ZEDNER, 2007), waar ook voorbereidende acties van daden, die nog niet gesteld zijn en misschien nooit gesteld zullen worden, strafbaar worden gesteld. Criminologen wijzen al een tijd op deze evolutie en karakteriseren deze '*pre-crime society*' als volgt: '*In a pre-crime society, there is calculation, risk and uncertainty, surveillance, precaution, prudentialism, moral hazard, prevention and, arching over all these, there is the pursuit of security* (Ericson and Haggerty, 1997; Loader and Sparks, 2002; Johnston and Shearing, 2003; O'Malley, 2004).' (ZEDNER, 2007: 262). De terreuraanslagen kunnen beschouwd worden als wegbereiders van deze shift in België.

Ook het voorstel om mensen, die aan het radicaliseren zijn en nog geen misdrijf hebben gepleegd, onder elektronisch toezicht (ET) te plaatsen zonder rechtelijke tussenkomst, als administratieve sanctie, roept vragen op. Los daarvan dient ook gewezen te worden op de problemen van de praktische uitvoerbaarheid van deze maatregel, die men blijkbaar graag even vergeet of niet kent. De Centra voor Elektronisch Toezicht zijn vandaag immers al overbevraagd en zitten al een hele tijd op hun tandvlees (zie de recente stakingen van het personeel op het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht), met wachtlijsten om kandidaten onder ET te zetten tot gevolg. Op 1 december blijkt dat een Belgische verdachte van de terreuraanslagen in Parijs eigenlijk onder ET had moeten staan.⁷ Los van organisatorische obstakels

⁶ Aanvankelijk wilde ik dit editoriaal aan een heel ander thema wijden, maar besloot op het laatste moment om het roer om te gooien.

⁷ De reden waarom dat niet is gebeurd is niet helemaal duidelijk.

lijkt het geloof in de heilzame werking van elektronische controle op het vlak van incapacitatie, of om gedragsverandering teweeg te brengen, toch te optimistisch. Indien het de bedoeling is om de handel en wandel van de vermoedelijke terroristen of geradicaliseerden te volgen, zal men ook veel meer personeel moeten ter beschikking stellen. Aangezien sinds de zesde staatshervorming de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het ET overgeheveld is naar de Gemeenschappen dringt overleg zich meer dan ooit op. Zullen de Ministers VANDEURZEN en MADRANE bereid zijn om hiervoor middelen vrij te maken?

WAR ON TERRORISM?

Daags na de gebeurtenissen in Parijs sprak De Franse President François HOLLANDE over een 'oorlogsdaad' en een 'terroristenleger', wat een zeer betekenisvolle daad was. Los van het feit dat taalgebruik een belangrijk wapen is in de bestendiging van conflicten, is het gebruik van de term oorlog hier meer dan symbolisch. AAS (2013) wijst op de erosie van het onderscheid tussen oorlogsdaad en misdrijf. We stellen vandaag een nieuwe hybriditeit in oorlogsvoering vast, die niet langer tussen natiestaten gebeurt maar tussen staten en terroristen, guerrilla's en paramilitaire groeperingen. In de nadagen van de aanslagen in Parijs zijn we getuige van wat BROWN bestempelt als een '*criminal justice militarization*' (BROWN, 2005 in AAS, 2013: 109), waar 'sociale relaties worden herschikt door een convergentie van militaire, politionele en penale contexten'. Het feit of er gesproken wordt in termen van oorlogsdaden of criminaliteit kan verregaande politieke en wettelijke implicaties hebben voor de antwoorden van de staat op deze daden. Indien terrorisme wordt beschouwd als criminaliteit valt het onder het toezicht van het justitieel systeem met de daarbij horende rechtsbescherming (*due process*), terwijl als het wordt beschouwd als een daad van oorlog, dit een militair antwoord verdient. AAS (2013) wijst er ook op dat de huidige nieuwe extremistische terreurdaden of terroristische organisaties niet kunnen vergeleken worden met terroristische organisaties zoals bijvoorbeeld de IRA. Het geglobaliseerde karakter en het gebruik van internet en sociale media, maar vooral het monsterlijke en massale karakter van hun aanslagen en daden van terreur onderscheiden hen van de terreuraanslagen waar we vertrouwd mee zijn.

Dit nodigt uit tot uitzonderlijke maatregelen en het uitroepen van de noodtoestand, die per definitie een tijdelijk karakter heeft. De Fransen laten formeel aan de Raad van Europa weten dat Frankrijk, ten gevolge van deze noodtoestand, tijdelijk een aantal punten uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) niet meer zal respecteren. De politie krijgt bijvoorbeeld veel meer ruimte om verdachten op te pakken en tijdelijk op te sluiten, om huizen te doorzoeken en informatie te verzamelen. Het EVRM blijft echter wel van kracht en aan een aantal basisrechten mag niet geraakt worden, zoals het recht op leven en het verbod op foltering. Dat een land tijdelijk afwijkt van een aantal bepalingen uit het mensenrechtenverdrag is uitzonderlijk, maar Artikel 15 staat toe dit toe in geval van oorlog of een algemene noodtoestand. Sinds Frankrijk opnieuw grenscontroles voert, mochten al 1.000 mensen het land niet binnen omdat ze een risico vormen voor de openbare orde en de nationale veiligheid.

Het valt nog af te wachten in hoeverre de verregaande veiligheidsmaatregelen van vandaag tijdelijk zullen zijn of deel zullen gaan uitmaken van het laatmoderne bestaan, waar mensen bereid zijn of verplicht worden om ze te ondergaan. Na 9/11 hebben we al moeten leren leven met doorgedreven controles op luchthavens. Vandaag worden al onze spullen gecontroleerd indien we op de burgerlijke stand van de stad Brussel een paspoort willen verlengen. Ingangen en uitgangen van winkelcentra worden afgesloten of extra gecontro-

leerd. Ook op luchthavens worden de controles nog verhoogd en zwellen de wachtrijen aan. Is dit een voorbode van een securitaire toekomst?

In België is een tijdelijke Kamercommissie ‘terreurbestrijding’ opgericht om maatregelen uit te werken om het terrorisme en de radicalisering te bestrijden. Bedoeling is de plannen, zoals het systematisch opsluiten van teruggekeerde Syriëstrijders, het verplichten van elektronisch toezicht voor geradicaliseerde individuen en een verlenging van de administratieve aanhoudingen van 24 naar 72 uur om te zetten in wetgeving. In het kader van het wetgevend werk zouden hoorzittingen georganiseerd worden met experts, maar niet systematisch. Ook de Privacycommissie en de Raad van State zullen indien nodig om advies worden gevraagd. In tegenstelling tot in Frankrijk is in België de noodtoestand niet uitgeroepen, wat zou betekenen dat de nieuwe wetten een permanent karakter zullen krijgen. Dit maakt het werk van deze commissie wel heel erg invloedrijk voor de toekomst. Laat ons hopen dat snelheid en efficiëntie niet ten koste zullen gaan van de kwaliteit.

Er komt alvast één grote winnaar uit de strijd: de beveiligingssector. Private beveiligingsbedrijven kunnen ondertussen de vraag naar extra personeel en kogelvrije vesten niet bijhouden. Ze springen gretig in het gat in de markt van angst en onveiligheidsgevoelens. Extra veiligheidspersoneel moet worden ingezet, zonder dat ze een degelijke opleiding hebben kunnen genieten en er worden 650 extra vacatures open gesteld. Minister van Binnenlandse Zaken JAMBON werkt ondertussen naarstig verder aan zijn voorstel om een aantal politietaken over te hevelen naar de private sector. De terreuraanslagen zullen wellicht een steuntje in de rug zijn om deze voorstellen er versneld door te krijgen.

Hoewel de vraag naar zogenaamde ‘slimme camera’s’, die o.a. aan nummerplaatherkenning kunnen doen, al in stijgende lijn zat (ongeveer 200 per jaar in België), is er sinds Parijs extra vraag naar (LEMMENS & DEDOOVEN, 2015). De Kortrijkse burgemeester VAN QUICKENBORNE droomt hardop van een pan-Europees systeem, waarbij alle Europese landen gegevens uit één databank kunnen putten. Dit zou bijvoorbeeld betekenen dat de wagens van de terroristen in Parijs onmiddellijk een alarm zouden genereren als ze in België voorbij een camera komen. Een pleidooi voor een pan-Europees big brother systeem dus ...

Tot slot

Vandaag worden concrete voorstellen die het probleem van de radicalisering bij de wortel zouden kunnen aanpakken overstermd door een repressie-aanpak. In deze eerste fase van shock is het enigszins begrijpelijk dat de regering krachtdadig uit de hoek wil komen en alles inzet op het opsporen van de verdachten van de terreuraanslagen in Parijs. We moeten echter oppassen dat het probleem niet vernauwd wordt tot Molenbeek. Een breder radicaliseringbeleid moet aandacht hebben voor zowel de pull- als pushfactoren. Radicalisering blijkt vaak – maar niet alleen, want we weten dat het radicaliseringsdiscours ook aanslaat bij hoger opgeleiden – het resultaat te zijn van een uitsluitingsproces op verschillende vlakken, van frustraties ten gevolge van het zich onrechtvaardig behandeld voelen – ook binnen de familiale kring. Mensen die kampen met een gebrek aan prestige of geen plaats vinden in de samenleving in het algemeen, zijn kwetsbaar voor de lokroep van een radicale groepering die hogere idealen nastreeft en hen ontvangt, in dit geval IS. Een geïndividualiseerde sociale en forensische aanpak moet vooral vanuit de Gemeenschap komen. In het voorjaar van 2015 kondigde de Vlaamse Gemeenschap een actieplan af om een integraal preventief en sensibiliserend beleid te realiseren, met 40 concrete maatregelen.⁸ Hoe zou het daarmee staan?

⁸ http://www.vvsg.be/radicalisering/Documents/actieplan_radicalisering.pdf

Ondertussen komen de eerste gevolgen van de ‘verhoogde waakzaamheid’ van de politie al naar buiten. Het aantal incidenten met mensen die zich onterecht verdacht en onheus behandeld voelen door de politie en daarvoor een link zien met hun uiterlijk of hun afkomst, neemt toe. Jihadkenner en onderzoeker aan de Universiteit van Nijmegen MONTASER ALDE’EMEH meldt het slachtoffer te zijn geworden van enkele agressieve Brusselse agenten die hem voor een terrorist hielden. Nadat hij nota bene een lezing had gegeven over radicalisme in de Commissie Binnenlandse Zaken van het Brusselse parlement werd hij in het centrum van Brussel tegengehouden door drie agenten voor een auto- en identiteitscontrole. Toen ze een doos boeken in zijn auto vonden van zijn hand met als titel ‘De Jihadikaravaan’ sloegen de stoppen blijkbaar door. Ze gooiden de boeken op de grond, duwden de man van Marokkaanse afkomst tegen de auto om hem te fouilleren en haalden zijn gsm uit elkaar. Na een kwartier mocht hij gaan, nadat zijn papieren op de grond werden gegooid. Dit is een voorbeeld van hoe het niet moet en zal de frustratie van geviseerde jongeren alleen maar voeden en een omgekeerd effect ressorteren van wat men nastreeft, nl. meer radicalisering. De dag erna verdedigt korpschef Guido VAN WYMEERSCH zijn agenten door te stellen dat ze zeer kordaat en zuiver hebben gereageerd en beschuldigt de verdachte van opruiing. Het is onmiskenbaar zo dat de politiediensten al dagen in de hoogste staat van paraatheid functioneren en dat de zenuwen gespannen staan. Het geluid van de sirenes van oprukkende politiewagens behoort ondertussen tot een vertrouwde achtergrondgeluid in Brussel. Maar een agressief optreden tegen en onterechte visering van een ganse groep op basis van uiterlijk of huidskleur zal ook zijn sporen nalaten bij de bevolking en de radicalisering eerder aanmoedigen dan bevorderen. Het Comité P zal haar rol in het onderzoeken van deze incidenten hier moeten waarmaken.

2 december 2015

REFERENTIES

- BECK, U. (1986). *Risicogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt am Main: Surhkamp.
- DE GRAUWE, P. (2015). De oorlog tegen moordend verkeer kunnen we veel gemakkelijker winnen dan een oorlog tegen terrorisme. *De Morgen*, 1 december.
- FRANKO AAS, K. (2013 (2nd ed.)). *Globalization & crime*. London.
- KNIGHT, F. (1964 (1921 1st Ed.)). *Risk, uncertainty and profit*. New York: Augustus M. Keller.
- LEMMENS, K. & DENDOoven, P. (2015). De slimme stad is een veilige stad. *De Standaard*, 2 december.
- PERMENTIER, L. (2015). Oorlog. *De Standaard*, 30 november.
- VAN CAUWENBERGHE, K. (2015). De rechter passeren is niet het juiste antwoord. *De Standaard*, 23 november.
- ZEDNER, L. (2007). Pre-crime and post-criminology. *Theoretical Criminology*, 11(2), 261-281.